

Obsah

Předmluva	13
------------------------	----

ÚVOD:

STABILITA A DYNAMIKA 18. STOLETÍ

Hospodářství: Dynamika kapitalismu – od kapitalismu zemědělského ke kapitalismu průmyslovému	19
---	----

Dynamika kapitalismu	19
----------------------------	----

Světový systém a utváření koloniálních říší	20
---	----

Zemědělství a nástup agrární revoluce	31
---	----

(Proto)industrializace a počátky klasického (průmyslového) kapitalismu	33
---	----

Společnost: Pomalá eroze stavovského uspořádání v době demografického růstu	38
--	----

Nástup demografické revoluce	38
------------------------------------	----

Stabilita a proměny společenských struktur	45
--	----

Podoby „barokní“ monarchie 18. století a formování „moderního státu“	51
---	----

Kultura, věda, víra mezi „barokem“, „osvícenstvím“ a „romantismem“	75
---	----

Co je to osvícenství?	75
-----------------------------	----

ČÁST I.

SVĚT BAROKA, MERKANTILISMU A „ANCIEN RÉGIME“. BUDOVÁNÍ ABSOLUTNÍCH MONARCHIÍ /1688–1740/

Politický vývoj: Budování absolutních monarchií	85
Evropa roku 1700 a tři války, které ji změnilly	85
Válka o španělské dědictví a nové rozdělení moci v oblastech „jádra“ a „semiperiferie“ západní a střední Evropy	101
Periferie: Východní hranice Evropy: Velká severní válka (1700–1721), válka o polské dědictví (1733–1735) a poválečné uspořádání ve východní Evropě	118
Hospodářský vývoj: Závěrečná éra merkantilismu a nástup protoindustrializace a agrární revoluce v západní Evropě	135
Závěr agrárního kapitalismu a poslední fáze merkantilismu	135
Počátky agrární revoluce: Nizozemí, nebo Anglie?	137
Obchod a finance v merkantilistickém systému	142
Protoindustrializace a počátky manufaktur	145
Kultura a společnost v době triumfu baroka a nástupu osvícenství: Náboženství, umění a věda	153
Triumf baroka	153
Víra a věda – víra versus věda nebo víra spojenkyň vědy?	162
Média a sociabilita: Nové formy sdružování a sdílení informací	181
Shrnutí I. části	191

Lektoroval: Prof. Miroslav Hroch, DrSc.
Prof. Stanislav Holubec, Ph.D.

© Stanislav Holubec, 2026

ISBN 978-80-267-7337-9

ČÁST II.

KRIZE SPOLEČNOSTI ANCIEN RÉGIME A VRCHOLNÉ OSVÍCENSTVÍ /1740–1789/

Politický vývoj: Tři „světové války“ za nové rozdělení Evropy a světa a krize monarchií typu <i>Ancien régime</i>	197
Války o habsburské dědictví (1740–1748)	197
Sedmiletá válka – třetí válka o Slezsko, další válka o hegemonii (nejen) v Evropě	200
Válka amerických kolonií za nezávislost jako nová forma války mezi evropskými mocnostmi	203
Reformní (osvícenský) absolutismus (Prusko, habsburská monarchie, Rusko, Dánsko)	207
„Republiky“ bez absolutismu a selhání absolutismu tváří v tvář „středním tělesům“ (stavům a parlamentům)	249
Hospodářský vývoj: Rozšíření agrární revoluce na kontinentě a nástup revoluce průmyslové v Anglii	258
Konec hladomorů, hlad po půdě, fyziokratismus a rozšíření agrární revoluce na kontinentě	259
Nástup průmyslové revoluce v Anglii a pomalá industrializace na kontinentě	264
Teorie ekonomického liberalismu: Adam Smith a rozvoj finančnictví	272
Kultura a společnost: Vrcholné osvícenství a osvícenský nástup ve střední a východní Evropě	275
Vrcholné osvícenství a rozmach veřejné sféry	275
Nástup osvícenství ve střední Evropě	279
Proměny náboženského a církevního života	284
Nové sociální a politické koncepty: Smluvní teorie a „kulturně-jazyková“ teorie národa a lidu	287
Nový historický čas, nová filozofie dějin a počátky novodobé filologie ..	291
Věda, vědění a vědecký život: Systém – vývoj – fluidum a organismus ..	293
Člověk a výchova v éře rozumu, smyslů a citu: Psychologie, antropologie, didaktika	298
Rokoko a neoklasicismus jako vzpoura proti baroku i jako výraz nové subjektivity a senzibility	303
Shrnutí II. části	323

ČÁST III.

EVROPA DOBY FRANCOUZSKÉ REVOLUCE A NAPOLEONSKÝCH VÁLEK /1789–1815/

Atlantická revoluce: Osvícenství jako součást revolučních otřesů a revolučních procesů v Evropě a Severní Americe	329
Politický vývoj: Revoluční a napoleonská Evropa	331
Francouzská revoluce a Evropa revoluční doby	331
Napoleonská Francie, napoleonská Evropa	366
Le Grand Empire, Velké císařství 1805–1810 a napoleonská Evropa	374
Pád orla (1811–1815)	393
Vídeňský kongres: Nová mapa Evropy a režim „svaté aliance“	397
Hospodářské a sociální změny v čase revoluce a válek	403
Válečné hospodářství a důsledky kontinentální blokády a rostoucí náskok Velké Británie	403
Sociální změny	411
Kultura a společnost: Poezie přírody a ruin, poezie lidského osamění	417
Mezi radikálním osvícenstvím a konzervatismem	417
Počátky národního hnutí: Od protifrancouzských vzpour k novodobému národnímu cítění	425
Nová senzibilita a estetika: Od monumentálního neoklasicismu k subtilnímu i patetickému romantismu	429
Shrnutí III. části	446
Bilance revoluční a napoleonské epochy	446
ZÁVĚR: Co nám dalo a co nám vzalo 18. století?	453
Orientační chronologický přehled nejdůležitějších událostí, osob a kulturních počinů	472
Seznam literatury	481
Seznam map v textu	487
Rejstřík	488